МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Федеральное государственное автономное образовательное учреждение
высшего образования
"Казанский (Приволжский) федеральный университет"
Высшая школа национальной культуры и образования им. Габдуллы Тукая

УТВЕРЖДАЮ
Проректор
по образовательной деятельности КФУ
Проф. Таюрский Д.А.
____
"___"______________20___ г.

Программа дисциплины

Татарская литература начала 20 века Б1.В.ОД.16.4

Направление подготовки: 44.03.05 - Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки)
Профиль подготовки: Родной (татарский) язык и литература и иностранный язык (турецкий)
Квалификация выпускника: бакалавр
Форма обучения: очное
Язык обучения: русский
Автор(ы):
Гилазов Т.Ш.
Рецензент(ы):
Сайфулина Ф.С.

СОГЛАСОВАНО:
Заведующий(ая) кафедрой: Сайфулина Ф. С.
Протокол заседания кафедры No ___ от "____" ___________ 201__г
Учебно-методическая комиссия Института филологии и межкультурной коммуникации (Высшая школа национальной культуры и образования им. Габдуллы Тукая):
Протокол заседания УМК No ____ от "____" ___________ 201__г

Регистрационный No

Казань
2019

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Содержание

1. Цели освоения дисциплины
2. Место дисциплины в структуре основной образовательной программы
3. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения дисциплины /модуля
4. Структура и содержание дисциплины/ модуля
5. Образовательные технологии, включая интерактивные формы обучения
6. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины и учебно-методическое обеспечение самостоятельной работы студентов
7. Литература
8. Интернет-ресурсы
9. Материально-техническое обеспечение дисциплины/модуля согласно утвержденному учебному плану

Программу дисциплины разработал(а)(и) доцент, к.н. (доцент) Гилазов Т.Ш. кафедра татарской литературы Высшая школа национальной культуры и образования им. Габдуллы Тукая , Tagir.Gilazov@kpfu.ru

1. Цели освоения дисциплины

Целями освоения дисциплины 'Татарская литература начала XX века' являются ознакомление с произведениями писателей начала XX века, хронологией их жизни и творчества, дать представление о направлении творческой эволюции татарских авторов, об особенностях поэтики и проблематики их наиболее значительных произведений, их отношений к различным художественным системам, а также о динамике развития национальной литературы, основных литературных направлениях, школах.

2. Место дисциплины в структуре основной образовательной программы высшего профессионального образования

Данная учебная дисциплина включена в раздел "Б1.В.ОД.16 Дисциплины (модули)" основной образовательной программы 44.03.05 Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки) и относится к обязательным дисциплинам. Осваивается на 3 курсе, 5 семестр.

Данная учебная дисциплина входит в раздел "Б.3. Профессиональный цикл. Базовая часть". ФГОС-3 по направлению подготовки 050100 Педагогическое образование (квалификация (степень) "бакалавр")". Для изучения дисциплины необходимы компетенции, сформированные у обучающихся в результате обучения в средней общеобразовательной школе и в результате освоения дисциплин ООП подготовки бакалавра "Введение в литературоведение", "Устное народное творчество", "Татарская литература до XIX века", " Татарская литература XIX века", "Татарская литературная криткика".Дисциплина относится к системе дисциплин профессионального цикла, ориентированных на диахронное и синхронное изучение истории татарской литературы. Данная дисциплина предваряет циклы дисциплины специальностей ((прежде всего Педагогическое образование (Родной (татарский) язык и литература и иностранный язык (английский)), Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки) (Родной (татарский) язык и литература и иностранный язык (турецкий)), учебную практику и производственную практику по этим профилям.

3. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения дисциплины /модуля

В результате освоения дисциплины формируются следующие компетенции:

Шифр компетенции	Расшифровка приобретаемой компетенции
ок-1	владеет культурой мышления, способен к обобщению, анализу, восприятию информации, постановке цели и выьору путей ее достижения
опк-1	осознает социальную значимость своей будущей профессии, обладает мотивацией к осуществлению профессиональной деятельности
опк-2	способен использовать систематизированные теоретические и практические знания гуманитарных, социальных и экономических наук при решении социальных и профессиональных задач
пк-1	способен реализовывать учебные программы базовых и элективных курсов в различных образовательных учреждениях

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Шифр компетенции	Расшифровка приобретаемой компетенции
пк-2	готов применять современные методики и технологии, в том числе и информационные, для обеспечения качества учебно-воспитательного процесса на конкретной образовательной ступени конкретного образовательного учреждения
пк-11	способен выявлять и использовать возможности региональной культурной образовательной среды для организации культурно-просветительской деятельности

В результате освоения дисциплины студент:

1. должен знать:

- основные положения и концепции в области теории и истории литературы; теории филологического анализа;

-иметь представление об истории, современном состоянии и перспективах развития литературоведческой науки.

- основные положения и концепции татарской литературы начала XX века., ее истоки, закономерности и тенденции ее развития, теоретические данные о предмете, специфике, о жанрах литературы.

- принципы и приемы оценки литературного творчества с эстетической, социальной, нравственно-этической и других точек зрения,

- основную литературоведческую терминологию, касающуюся природы художественной литературы и литературного процесса.

2. должен уметь:

- применять полученные знания при оценке и анализе идейно-эстетической и художественной ценности литературного произведения.

- истолковать и оценить произведения литературы с точки зрения художественности и задач современности (в т.ч. насущных проблем общественной и духовной жизни),

- проводить сопоставительный анализ художественных текстов с учетом жанровых традиций, различных литературных направлений, а также лингвистический анализ текстов с учетом их стилистической принадлежности,

- пользоваться научной, учебно-методической, справочной литературой.

3. должен владеть:

- владеть основными методами и приемами оценки и анализа литературного процесса

- владеть культурой мышления;

- навыками и методиками научного анализа текста,

- основными литературоведческими и лингвистическими терминами,

- навыками самостоятельной практической деятельности в различных областях литературоведения

- владеть навыками подготовки научных обзоров, аннотаций, составления рефератов и библиографий по тематике проводимых исследований, приемами библиографического описания;

-владеть навыками работы основными библиографическими источниками и поисковыми системами.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

4. должен демонстрировать способность и готовность:

- способность к восприятию, анализу, обобщению информации, постановке цели и выбору путей ее достижения
- способность демонстрировать знание основных положений и концепций в области теории и истории литературы, теории коммуникации, филологического анализа и интерпретации текста, представление об истории, современном состоянии и перспективах развития филологии
- способность применять полученные знания в области теории и истории литературы, теории коммуникации, филологического анализа и интерпретации текста в собственной научно-исследовательской деятельности
-способность к проведению учебных занятий и внеклассной работы по языку и литературе в общеобразовательных учреждениях и образовательных учреждениях среднего профессионального образования;
- стремление к саморазвитию, повышению квалификации и мастерства

4. Структура и содержание дисциплины/ модуля

Общая трудоемкость дисциплины составляет 3 зачетных(ые) единиц(ы) 108 часа(ов).

Форма промежуточного контроля дисциплины: экзамен в 5 семестре.

Суммарно по дисциплине можно получить 100 баллов, из них текущая работа оценивается в 50 баллов, итоговая форма контроля - в 50 баллов. Минимальное количество для допуска к зачету 28 баллов.

86 баллов и более - "отлично" (отл.);

71-85 баллов - "хорошо" (хор.);

55-70 баллов - "удовлетворительно" (удов.);

54 балла и менее - "неудовлетворительно" (неуд.).

4.1 Структура и содержание аудиторной работы по дисциплине/ модулю

Тематический план дисциплины/модуля

N	Раздел Дисциплины/ Модуля	Семестр	Неделя семестра	Виды и часы аудиторной работы, их трудоемкость (в часах)			Текущие формы контроля
				Лекции	Практические занятия	Лабораторные работы	
1.	Тема 1. Введение. Предмет, цели и задачи курса. Культурологическая характеристика начала XX века. Литературные направления и течения в татарской литературе Нового времени	5	1-3	4	2	0	Творческое задание

N	Раздел Дисциплины/ Модуля	Семестр	Неделя семестра	Виды и часы аудиторной работы, их трудоемкость (в часах)			Текущие формы контроля
				Лекции	Практические занятия	Лабораторные работы	
2.	Тема 2. Татарская проза начала XX века.	5	4-8	4	8	0	Контрольная работа
3.	Тема 3. Тататрская поэзия начала XX века.	5	9-14	6	6	0	Тестирование
4.	Тема 4. Татарская драматургия начала XX века.	5	15-18	2	4	0	Эссе
.	Тема . Итоговая форма контроля	5		0	0	0	Экзамен
	Итого			16	20	0	

4.2 Содержание дисциплины

Тема 1. Введение. Предмет, цели и задачи курса. Культурологическая характеристика начала XX века. Литературные направления и течения в татарской литературе Нового времени

лекционное занятие (4 часа(ов)):

Тема: Кереш. Иҗтимагый-сәяси атмосфера һәм мәдәни хәл. Әдәби юнәлеш, стиль һәм агымнар. Мең елдан артык тарихы булган татар сүз сәнгате үсешендә XX гасыр башы татар әдәбияты. Аның хронологик чикләре. XX гасыр башында илдәге тарихи вакыйгалар, иҗтимагый-сәяси хәл. Беренче рус инкыйлабы, татар әдәбияты үсеше өчен ул тудырган алшартлар. Чор әдәбиятында XIX йөз татар әдәбияты реалистик традицияләренең иҗади үстерелеше, тәнкыйди (социаль) реализмга күчеше. Романтизм, аның ике тибы. Рус-Аурупа әдәби багланышлары. Татар әдипләре иҗатларында модернистик агымнар сыналышы.

практическое занятие (2 часа(ов)):

Тема. Иҗтимагый-тарихи вакыйгалар һәм әдәби-мәдәни хәл. 1. XX гасыр башында дөньякүләм, ил һәм халык тормышында булган тарихи вакыйгалар, сәяси хәл. 2. Әдәбият һәм мәдәният дөньясындагы үзгәрешләр. 3. Татар вакытлы матбугаты туу һәм аның милли сүз сәнгатенә йогынтысы. 4. Татар әдәби тәнкыйтенең барлыкка килүе һәм матур әдәбият үсешендәге роле. 5. Милли профессиональ театр формалашу һәм татар әдәбияты. 6. XX гасыр башы татар әдәбиятында әдәби юнәлешләр һәм агымнар.

Тема 2. Татарская проза начала XX века.

лекционное занятие (4 часа(ов)):

Тема 3. XX гасыр башында милли проза. Гаяз Исхакый иҗаты. 1917 елларга кадәр татар прозасының үсеш баскычлары аерып чыгарыла. Үсеш этапларының идея-эстетик үзенчәлекләре ассызыклана, күренекле язучылар турында мәглүмат бирелә. XX гасыр башында яңа татар прозасына нигез салган күренекле язучы Гаяз Исхакый томыш һәм иҗат биографиясе хакында күзаллау тудырыла. Фатих Әмирхан (1886-1926) иҗаты Талантлы әдип, тәнкыйтьче, публицист, журналист һәм җәмәгать эшлеклесе. Ф.Әмирханның тормыш юлы, рухи һәм физик ныклыгы. Аның журналистлык һәм публицистик эшчәнлеге.Ф.Әмирханның милли әдәбиятны яңа баскычка күтәрүгә керткән өлеше. Эпик һәм драма төрендә эшчәнлеге. Әдип иҗатында гәүдәләнгән темалар, үткәрелгән төп фикерләр һәм идеяләр. Әмирхан каләме тарафыннан классик сатирик әсәрләр тудырылу.Әдип иҗатында әдәби юнәлеш, стиль төрлелеге, аларның синтезы күзәтелү, бу юнәлештә кызыклы тәҗрибәләр ясалу.

практическое занятие (8 часа(ов)):

Тема: Гаяз Исхакыйның "таң"чылык чоры иҗаты. 1. Иҗтимагый-сәяси һәм сәнгатьчә фикерләвендәге үзгәрешләр, иҗатында жанр төрлелеге. ?Зиндан? әсәре, аның жанры һәм иҗат методы.. 2. Драматургның Алдым-бирдем драмасында конфликт һәм характерлар. 3. Тормышмы бу романында төп каһарман Миннең фикри-рухи үсеш баскычлары, әсәрнең сәнгати үзенчәлекләре. 4. Тартышу тарихи драмасында гәүдәләнгән иҗтимагый-социаль һәм сыйнфый көрәш мотивлары, татар һәм рус революциясе темаларының чагылышы. 2 раздел Тема: Гаяз Исхакыйның милләтчелек чоры иҗаты. 1. Гаяз Исхакыйның 1910 нчы еллардагы иҗтимагый-милли эшчәнлеге. 2. Иҗтимагый-социаль, мәдәни-рухи, әхлакый мәсьәләләрне гәүдәләндергән күләмле Теләнче кызы романы. Әсәрдә пролетариат әдәбиятына хас сыйфатлар. 3. Зөләйха пьесасы. Аның жанр һәм конфликт үзенчәлеге. Трагедиянең иҗтимагый-милли әһәмияте. 4. Мөгаллимә драмасының конфликты, күтәрелгән мәсьәләләр. Авторның хатын-кызның милли һәм иҗтимагый тормыштагы урыны турында әдипнең уйланулары. Тема:Ф.Әмирхан иҗатында татар тормышын яңарту темасы. 1. Ф.Әмирхан Яңарыш чоры әдибе, реалист һәм романтик язучы, милли әдәбиятны модернистик агымнарның сыйфатлары тасвир-чаралары белән баеткан сүз остасы. 2. Әдип иҗатында татар тормышын яңарту, үзгәртеп кору юллары турында уйланулар, якланган фикерләр (Гарәфә кич төшемдә, Яшьләр, Тигезсезләр һ.б.). 3. Язучының әдәби мирасында яшьләр темасының яктыртылышы, яшьләрнең рухи-фикри, мәдәни үсеш баскычлары. Әсәрнең сюжет, композиция үзенчәлекләре, сәнгатьчә эшләнеше (Яшьләр, Тигезсезләр, Урталыкта һ.б.). Тема:Г.Ибраһимов хикәяче һәм романчы 1. Әдипнең романтик дәвер хикәяләре: Сөю-сәгадәт, Диңгездә, Уты сүнгән җәһәннәм дә яшәү, аның матурлыгын, яшәү мәгънәсен эзләүче герой. Автор мөрәҗәгать иткән алымнар, чаралар. 2. Язучының гади халык тормышын, авыр яшәешен гәүдәләндергән Карт ялчы, Көтүчеләр хикәясе. Г.Ибраһимовның иҗтимагый гаделсезлекләр, әдәбият-сәнгать һәм кешелек җәмгыяте сораулары тирәсендә фәлсәфи, әдәби-эстетик гамьнәре; әсәрләрнең иҗат ысулы мәсьәләсе. 3. Табигать балалары хикәясендә әдипнең фәлсәфи, руссочыл карашлары. Әдәбият-сәнгатьнең вазифасы, дин, фән, гыйлем, милләт турында уйлануларның Мәрхүмнең дәфтәреннән хикәясендә үстерелеше һәм яңача хәл ителеше. 4. Г.Ибраһимовның Яшь йөрәкләр романы: Образлар системасы һәм әсәсрнең сәнгати сыйфатлары.

Тема 3. Тататрская поэзия начала XX века.

лекционное занятие (6 часа(ов)):

Тема:XX гасыр башы татар поэзиясе XX йөз башы милли шигъриятенең хронологик чикләре һәм үсеш этаплары (1905-1911; 1912-1917). Беренче рус инкыйлабы елларында татар поэзиясендә күзәтелгән сыйфади үзгәрешләрнең социаль һәм әдәби сәбәпләре. М.Гафури (1880-1934), Н.Думави (1883-1933), С.Рәмиев (1880-1926), М.Укмасый (1884-1946), З.Бәшири (1888-1966) һ.б. шигъриятендә демократик идеяләрнең чагылышы. Алар иҗатында реалистик поэзиянең билгеләре, үзенчәлекләре гәүдәләнү. Шагыйрьләрне берләштергән яклар. Реакция еллары (1908-1910) шигъриятендә сыйфат үзгәрешләре. Аның сәбәпләре. Поэзиянең идея эчтәлегендә, мотивларында, жанрларында барлыкка килгән яңа тенденцияләр. Габдулла Тукай (1886-1913) иҗаты Шагыйрьнең тормыш сукмаклары һәм күпкырлы эшчәнлеге. Тукайны XX гасыр татар поэзиясенең, әдәбиятының үсеш юнәлешен билгеләүче шагыйрь итеп формалаштырган алшартлар. Шагыйрь иҗатын чорларга бүлү мәсьәләсе. Тема:Мәҗит Гафури (1880-1934) иҗаты М.Гафури ? татар-башкорт әдибе, публицист. Аның тәрҗемәи хәле. XX гасыр башында аның поэзия, проза төрләрендә эшчәнлеге. М.Гафури ? реалист шагыйрь. Аның иҗатында тематик байлык һәм жанр төрлелеге. Тема:XX гасыр башында романтик поэзия. XX гасыр башында кеше тормышын сәнгатьчә гәүдәләндерүнең романтик формасы әдәби мәйданга килә. С.Рәмиев ? шагыйрь, прозаик, драматург, журналист, җәмәгать эшлеклесе.. С.Рәмиев лирикасының йөзен билгеләүче төп сыйфатлар. Шагыйрь ? романтик поэзия вәкиле. Анда романтик эстетика атрибутлары: хатын-кыз, мәхәббәт, табигать культларының чагылышы. Дәрдемәнд (Закир Рәмиев) ? шагыйрь, язучы, тыйнак һәм укымышлы зыялы, милләт хадиме. Иҗат юнәлеше һәм иҗтимагый-социаль хәленең үзенчәлеге.Шагыйрьлек тавышының төп сыйфатлары: романтизм, фәлсәфи романтизм. Шигъриятенең символизм модернистик агымы белән бәйләнеше. Аның әдәби һәм фәлсәфи тамырлары.

практическое занятие (6 часа(ов)):

Тема:Г.Тукай Яңарыш чоры шагыйре. 1. Тукайның Җаек чоры иҗатында татар халкы, аның үткәне, бүгенгесе, киләчәге һәм милләтнең яшәешен үзгәртү юллары турында уйланулар (Мужик йокысы, Дусларга бер сүз, Иттифак хакында, Милләткә, Кичке азан, Китмибез һ.б.). 2. Шагыйрьнең Казан чоры гражданлык лирикасында үзгәрешләр, хис-кичерешләрнең, халыкчанлыкның тирәнәюе, иҗат принциплары һәм алымнарының төрлеләнүе (Милли моңнар, Күзге җилләр, Өметсезлек һ.б.). 3. Тукай шигъриятендә социаль мотивлар, контрастлар, автор мөрәҗәгать иткән алымнар, чаралар. Лирик геройның борчылу, сызлану сәбәпләре (Яз галәмәтләре, Алтынга каршы, Эштән чыгарылган татар кызына, Буран, Золым, Сайфия, Кярханәдә, Казан вә Кабан арты һ.б.). 4. Тукай рухи мирасында шагыйрь мотивының идея-эстетик гәүдәләнеше (Бер татар шагыйренең сүзләре, Байроннан, Пәйгамбәр һ.б.). Тема:Мәҗит Гафури шигърияте. 1. М.Гафури иҗатында мәгърифәтчелектән тәнкыйди реализмга күчеш, реакция һәм аннан соңгы чор әсәрләрендә романтик (традицион һәм гареб) башлангычның көчәюе. 2. Шагыйрь иҗатында мотивлар төрлелеге. Башлангыч чор шигъриятендәге уку, гыйлем һәм әхлак мәсьәләләреннән иҗтимагый-социаль темаларга борылу.. 3. Шагыйрьнең пейзаж, күңел һәм фәлсәфи лирикасында хис-кичерешләр, бәя-хөкемнәр, фикерләр тирәнлеге. 4. М.Гафури шигъриятендә сугыш темасы. Сугыш характерын аңлау, аны бәяләү юлында лирик геройның эволюциясе, аның борчылу, сызлану сәбәпләре. 5. Әдип мирасында дини мотивлар. Шагыйрь әсәрләрендә дөньяви мәсьәләләрнең дини мотивлар белән үрелеп бирелүе. Поэмаларның сюжет сызыгы, образлары, аларда үткәрелгән фикерләр. Тема:Сәгыйть Рәмиев иҗаты. 1. С.Рәмиев ? гыйсъянчылык романтизмы шагыйре, аның шигъриятендә лирик герой: романтик, матурлыкка гашыйк, бунтарь, ярсу йөрәкле, гыйсъянчы. 2. Шагыйрь әсәрләрендә милләтнең үткәне, бүгенге хәле, киләчәге һәм аны үзгәртү турында уйланулар (Уку, Таң вакыты, Кеше һ.б.). 3. С.Рәмиев шигырьләрендә фәлсәфи-экзистенциаль мотивлар (Дөньяга, Алданган, Мин үләм, Мин һ.б.). 4. Шагыйрь мөрәҗәгать иткән алымнар, аның сүз-сурәт, образ тудыру осталыгы, милли шигъриятькә алып килгән яңалыгы

Тема 4. Татарская драматургия начала XX века.

лекционное занятие (2 часа(ов)):

Тема:XX гасыр башы татар драматургиясе. Татар драматургиясенең беренче адымнары. Милли драматургиянең үсеш баскычлары. Аның мәгърифәтчелек чоры (1887-1905). Иҗат иткән көчләр. Драма әсәрләрендә гәүдәләнгән темалар һәм күтәрелгән мәсьәләләр, алдагы чор әдәбияты белән бәйли торган җепләр. Икенче чор (1906-1911). Татар драматургиясендә барлыкка килгән яңа сыйфатларның, күтәрелешнең тарихи-мәдәни сәбәпләре. Г.Камал, Г.Исхакыйларның иҗат активлыгы. Ф.Әмирхан, С.Рәмиевләрнең язучылык сәләтләрен драма төрендә сынаулары. Бу чор драматургиясенең идея-тематик киңлеге, жанр төрлелеге. Сатирик юнәлешнең үсеше. Татар драматургиясенең өченче чоры (1912-1917). Драматургларның икенче буыны.Тематик яктан, образ-характерлар тудыру алымнарында, конфликт оештыруда барлыкка килгән юнәлешләр, жанрлар системасындагы үзгәрешләр. Чор драматургиясендә әдәби юнәлешләр, агымнар, иҗат методлары мәсьәләсе. Гафур Коләхмәтов (1881-1918) иҗаты. Әдипнең тормыш юлы. Иҗтимагый-сәяси карашлары, инкыйлаби эшчәнлеге. Татар драматургиясенә алып килгән тема, идея яңалыгы, Жанр поэтикасын төрләндерүе.

практическое занятие (4 часа(ов)):

Тема: Гафур Коләхмәтов иҗаты. 1.XX өз башында татар драматургиясенең үсеш баскыслары6 төп сыйфатлары. 2. Г.Коләхмәтов пролетар агым вәкиле.Аның әдәби мирасында пролетар әдәбият үзенчәлекләре. 2. Ике фикер драмасының тема яңалыгы. Давыт күңелендәге эчке каршылыкның гәүдәләнеше. 3. Драматургның ике сюжет сызыгын колачлаган Яшь гомер драмасы. Әсәрнең конфликт үзенчәлеге. Тема:: Г.Камал комедия остасы. 1. Г.Камал иҗатында сатираның үсеше, аның социаль җирлеге. Беренче театр комедиясе. Пьесада төп һәм ярдәмче каршылыклар. 2. Әдипнең Банкрот һәм Бүләк өчен комедияләре. Пьесаларда комедиографның чагылдыру өлкәсе; ачы көлү һәм фаш итү объектлары; көлке тудыру алымнары һәм чаралары. 3. Безнең шәһәрнең серләре комедиясе, сюжет һәм композиция үзенчәлеге.

4.3 Структура и содержание самостоятельной работы дисциплины (модуля)

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

N	Раздел Дисциплины	Се-местр	Неде-ля семе стра	Виды самостоятельной работы студентов	Трудо-емкость (в часах)	Формы контроля самосто-ятельной работы
1.	Тема 1. Введение. Предмет, цели и задачи курса. Культурологическая характеристика начала XX века. Литературные направления и течения в татарской литературе Нового времени	5	1-3	подготовка к творческому экзамену	2	творчес-кое задание
2.	Тема 2. Татарская проза начала XX века.	5	4-8	подготовка к контрольной работе	6	контроль-ная работа
3.	Тема 3. Тататрская поэзия начала XX века.	5	9-14	подготовка к тестированию	6	тести-рова-ние
4.	Тема 4. Татарская драматургия начала XX века.	5	15-18	подготовка к эссе	4	Эссе
	Итого				18	

5. Образовательные технологии, включая интерактивные формы обучения

Рекомендуемые образовательные технологии: лекции, практические занятия, контрольные работы, коллоквиумы, самостоятельные работы, научно-исследовательские работы, творческие работы, курсовые работы.

При проведении занятий используются активные и интерактивные формы занятий (компьютерные симуляции, деловые и ролевые игры, проектные методики, мозговой штурм, разбор конкретных ситуаций) в сочетании с внеаудиторной работой.

В рамках учебного курса предусматриваются встречи с ведущими учеными литературоведами по истории татарской литературы начала XX века, посещение литературных музеев г.Казани и РТ, отдела редких книг и рукописей научной библиотеки КФУ им. Н.Лобачевского и архивов РТ.

6. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины и учебно-методическое обеспечение самостоятельной работы студентов

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Тема 1. Введение. Предмет, цели и задачи курса. Культурологическая характеристика начала XX века. Литературные направления и течения в татарской литературе Нового времени

творческое задание , примерные вопросы:

) творческие работы (по произведениям Ф.Амирхана ?Перепутье?, Г.Исхаки ?Нищенка?, Г.Ибрагимова ?Наши дни?) (XX йөз башы татар романнарында характерлар үсеше һәм сюжет сызыклары (Г.Ибраһимов ?Яшь йөрәкләр?, ?Безнең көннәр?; Г.Исхакый ?Теләнче кызы?; Ф.Әмирхан ?Урталыкта? һәм Г.Исхакыйның ?Ике йөз елдан соң инкыйраз? повесте) 1. Г.Ибраһимовның ?Безнең көннәр? романында Зариф Булатов белән бәйле сюжет сызыгы, аның сәяси эшчәнлеге. 2. Г.Исхакыйның ?Теләнче кызы? романында Сәгадәт образы, халыкчылык идеяләренең гәүдәләнеше. 3. Г.Ибраһимовның ?Безнең көннәр? романында Гәрәй Солтан образы, аның белән бәйле сюжет сызыгы. 4. Г.Ибраһимовның ?Безнең көннәр? романында Әхтәм Таңгатаров образы. 5. Г.Ибраһимовның ?Яшь йөрәкләр? романында татар тормышын яңартуда музыканың роле турында. 6. Ф.Әмирханның ?Урталыкта? романында Хәсән Арсланов белән бәйле вакыйгалар, аның характер сыйфатлары. 7. Г.Исхакыйның ?Ике йөз елдан соң инкыйраз? повестенда XX гасырда сурәтләнгән инкыйраз күренешләре. 8. Г.Ибраһимовның ?Безнең көннәр? романында жандарм Герасимов образы. 9. Г.Ибраһимовның ?Яшь йөрәкләр? романында морзалар тормышының сурәтләнеше. 10. Г.Исхакыйның ?Ике йөз елдан соң инкыйраз? повестенда сурәтләнгән татарларны инкыйразга алып килгән ?курчак туйлары?.

Тема 2. Татарская проза начала XX века.

контрольная работа , примерные вопросы:

I вариант 1. Татар әдәби тәнкыйте барлыкка килү һәм аның татар әдәбиятына йогынтысы. 2. Романтизм юнәлеше, яңа тип (гареб) романтизм формалашу, аның төп сыйфатлары. 3. С.Рәмиевнең ?Яшә, Зөбәйдә, яшим мин? драмасында феминистик (хатын-кыз) мотивлары. II вариант 1. XX гасыр башы татар әдәбияты. Аның яңа күтәрелеше. Өйрәнелү тарихы. 2. Тәнкыйди реализм калыплашу: аның асылы, төп принциплары. 3. К.Тинчуринның ?Соңгы сәлам? драмасында үзәк конфликт, аның үзенчәлеге. III вариант 1. Милли драматургиянең ?театрлы? икенче чоры, төп үсеш тенденцияләре. 2. Романтизм юнәлеше, яңа тип (гареб) романтизм формалашу, аның төп сыйфатлары. 3. Ф.Әмирханның ?Яшьләр? драмасында ?аталар? һәм ?балалар? тартышының гәүдәләнеше. IV вариант 1. Вакытлы матбугат туу һәм аның милли әдәбият үсешенә уңай йогынтысы. 2. Тәнкыйди реализм калыплашу: аның асылы, төп принциплары. 3. Г.Камалның ?Бәхетсез егет? драмасында уку, гыйлем һәм тәрбия мәсьәләләренең хәл ителеше, автор идеалы. V вариант 1. Татар драматургиясенең өченче баскычы (1912-1917). Аның төп сыйфатлары. 2. Романтизм юнәлеше, яңа тип (гареб) романтизм формалашу, аның төп сыйфатлары. 3. М.Фәйзинең ?Галиябану? музыкаль пьесасында конфликт һәм характерлар бирелеше. VI вариант 1. XX гасыр башында ил эчендә һәм дөньякүләм тарихи вакыйгалар, мәдәни хәл. Татар публицистикасы барлыкка килү. 2. Тәнкыйди реализм калыплашу: аның асылы, төп принциплары. 3. Г.Исхакыйның ?Алдым-бирдем? драмасында хатын-кыз проблемаларының иҗтимагый яссылыкта хәл ителеше.

Тема 3. Тататрская поэзия начала XX века.

тестирование , примерные вопросы:

I вариант 1. Г.Тукайның Җаек чоры тормышының вакыт аралыгы: а) 1895-1907 в) 1905-1907 б) 1892-1905 г) 1900-1908 2. Тукай шагыйрь буларак формалашкан шәһәр: а) Җаек б) Казан 3. Тукай хәреф җыючы, төзәтүче булып эшләгән матбугат органы: а) ?Йолдыз? в) ?Вакыт? б) ?Фикер? г) ?Азат? 4. Шагыйрь, эшкә чакырылып, аннан баш тарткан газетаның исеме: а) ?Азат халык? в) ?Вакыт? б) ?Бәянелхак? г) ?Тормыш? 5. Г.Тукайның иң якын шәхси һәм әдәби дусты: а) Ф.Әмирхан в) З.Бәшири б) С.Рәмиев г) М.Гафури 6. Г.Тукай актив эшләгән сатирик журнал: а) ?Яшен? в) Чүкеч? б) ?Карчыга? г) ?Туп? 7. Шагыйрьнең Казанга кайтуының төп сәбәбе? а) ?Фикер? газетасының ябылуы б) солдатка каралу уңае белән в) тормыш авырлыгы г) вакытлы матбугатка эшкә чакырылу 8. Г.Тукайның тәүге сайланма әсәрләр җыентыгын әзерләнгән автор а) Ф.Бурнаш в) Җ.Вәлиди б) Ф.Сәйфи-Казанлы г) Я.Агишев 9. Г.Тукайның ?Гыйшык бу, йа? шигыренең әдәби-эстетик тамыры а) суфичылык әдәбияты б) дини дидактик әдәбият в) XIX гасыр мәгърифәтчелек әдәбияты 10. Тукай каләменең тәнкыйди реализмга борылган еллары а)1906 елларның II яртысы ? 1907 б) 1908-1910 еллар в) 1910 еллар

Тема 4. Татарская драматургия начала XX века.

Эссе , примерные вопросы:

1. Кеше бәхете өчен көрәшкә багышланган гомер (Гафур Коләхмәтов драмалары буенча) 2. Хәзерге заманда Мәхәббәт, Вөҗдан һәм Намус. 3. Г.Камалның ?Банкрот? пьессында рухи банкротлык. 4. К.Тинчуринның ?Соңгы сәлам? әсәрендә фаҗига. 5. М.Фәйзинең ?Галиябану? музыкаль драмасында мәхәббәт һәм нәфрәт. 6. Хәзерге заман Хәлилләре һәм Галиябанулары. 7. Г.Камал ?Беренче театр? комедияск ? классик әсәр: сәбәпләре. 8. Г.Камалның ?Безнең шәһәрнең серләре? ? Безнең тормышның серләре? 9. Г.Камалның ?Өч бәдбәхетендә?- кемнәр бәхетсез 10. Ф.Әмирханнның ?Яшьләр? драмасында аталар һәм балалар каршылыгы. 11.Г.Исхакыйның ?Алдым ?бирдем? һәм С.Рәмиевнең ?Яшә, зөбәйдә яшим мин? пьесалары: чагыштырма анализ 12. Ф.Әмирханның ?Тигезсезләр? драмасында тигезсезлек проблемасы.

Итоговая форма контроля

экзамен (в 5 семестре)

Примерные вопросы к экзамену:

Перечень вопросов для экзамена (экзаменга сораулар):

1. XX йөз башы татар әдәбияты. Өйрәнелү тарихы. Чор үзенчәлеге. Сүз сәнгате үсешенең яңа күтәрелеше.

2. XX йөз башы татар прозасында тарихи теманың гәүдәләнеше. (Ф. Әмирхан, М. Гафури, Н. Думави, Ш. Әхмәдиев һ.б.). "Сөенбикә", "Хан кызы Алтынчәч", "Хан кызы", "Болгар кызы Тойгы туташ" һ.б.

3. 1905 - 1907 еллар инкыйлабы нәтиҗәсе буларак татар вакытлы матбугаты барлыкка килү һәм аның әдәбият үсеше өчен әһәмияте.

4. Татар әдәбиятында романтизмның әдәби агым буларак формалашуы, сәбәпләре, милли әдәбиятка романтизм алып килгән сыйфатлар.

5. Татар әдәбиятында тәнкыйди реализмның формалашуы. Аның асылы, иҗат методы буларак принциплары, тарихи традицияләре.

6. Милли драматургиянең икенче баскычы (1906 - 1911). Татар профессиональ театры формалашу һәм аның драматургия үсешенә уңай йогынтысы.

7. Г. Тукайның Җаек чоры иҗаты: иҗтимагый һәм әдәби - эстетик карашлары ("Мужик йокысы", "Дустларга бер сүз", "Хөррият хакында", "Государственная думага", "Алтынга каршы", "Сорыкортларга", "Китмибез", "Шүрәле", "Милләткә", "Үз - үземә" һ.б.).

8. Г. Тукайның Казан чоры иҗаты: гражданлык һәм күңел лирикасы ("Өмидсезлек", "Җәйге таң хатирәсе", "Милли моңнар", "Шагыйрь", "Пәйгамбәр" "Сайфия", "Кыйтга", "Хәстә хәле", һ.б.).

9. Г. Тукай сатирик иҗаты, сәнгати алымнар төрлелеге. ("Сорыкортларга", "Пыяла баш", "Печән базары яхуд Яңа Кисекбаш", "Милләтчеләр",Авыл халкына ни җитми һ.б.)

10. Г. Исхакыйның октябрьгә кадәрге иҗатында мәгърифәтчелек, социаль тигезсезлек, милли һ.б.мәсьәләләр чагылышы ("Ике йөз елдан соң инкыйраз", "Зиндан", Зөләйха" һ.б.)

11. Г. Исхакыйның 1910 еллар иҗатында мәхәббәт, гаилә, хатын - кыз, никах мәсьәләләренең чагылышы: Мөгаллимә", "Остазбикә", "Ул әле өйләнмәгән иде", "Ул икеләнә иде".

12. Г.Исхакыйның мөһаҗирлектәге тормышы һәм иҗаты: "Олуг Мөхәммәд", "Көз","Җан баевич" һ.б.

13. Г. Ибраһимовның беренче чор (1908 - 1912) иҗатының төп сыйфатлары. "Яз башы", "Диңгездә", "Сөю - сәгадәт" һ.б. әсәрләрендә кеше, аның асылы, гомер агышы, мәхәббәт хакында уйланулар.

14. Г. Ибраһимовның "Яшь йөрәкләр" романында романтик шәхесләр, иске татар тормышының гәүдәләнеше, кеше һәм сәнгать мөнәсәбәте.

15. Г. Ибраһимов хикәяләрендә кеше бәхете, яшәү мәгънәсе, әдәбият - сәнгать мәсьәләләренең чагылышы. ("Карт ялчы", "Уты сүнгән җәһәннәм", "Табигать балалар", "Мәрхүмнең дәфтәреннән" һ.б.).

16. Ф. Әмирханның драматургия төрендә эшчәнлеге. "Яшьләр" һәм "Тигезсезләр" пьесаларының идея - эстетик үзенчәлекләре.

17. Ф. Әмирхан прозасы: тематика һәм поэтика "Татар кызы", "Хәят","Кадерле минутлар", "Бер хәрабәдә" һ.б.

18. Ф. Әмирханның сатирасында көлү, тәнкыйтьләү объектлары, сурәтләү алымнары ("Бәйрәмнәр", "Фәтхулла хәзрәт", "Хәзрәт үгетләргә килде" һ.б.).

19. Г. Коләхмәтов драматургиясе: "Ике фикер", "Яшь гомер" һ.б. Бу төргә әдип алып килгән яңа сыйфатлар.

20. Г. Камалның күпкырлы эшчәнлеге. Әдипнең татар драматургиясен үстерүгә керткән өлеше. "Бәхетсез егет", "Уйнаш" драмаларында конфликт, аларның сәнгатьчә хәл ителеше.

21. Г. Камал - комедия остасы, "Беренче театр", "Банкрот", "Бүләк өчен" пьесаларында көлү, фаш итү объектлары һәм алымнары.

22. С. Рәмиев шигъриятендә лирик герой, шәхес бунты, романтик мәхәббәт. Гыйсъянчылык романтизмы. ("Таң вакыты", "Мин", "Син", "Ул", "Алданган", "Дөньяга", "Авыл" һ.б.). Бер шигырен яттан сөйләргә.

23. С. Рәмиевнең проза һәм драма төрләрендә эшчәнлеге. "Низамлы мәдрәсә", "Яшә, Зөбәйдә, яшим мин" пьесаларында төп һәм ярдәмче каршылыклар, күтәрелгән иҗтимагый - милли проблемалар, аларның хәл ителеше.

24. Ш. Камал әсәрендә бәхет темасының яктырылышы. Язучы мөрәҗәгать иткән алымнар ("Козгыннар оясында", "Сукбай", "Бәхет эзләгәндә", "Акчарлаклар" һ.б.).

25. Ш. Камал иҗаты. ("Сулган гөл", "Уяну", "Буранда", " Тормыш көе" һ.б.). Кеше тормышын, аның күңел дөньясын сурәтләүдә әдип осталыгы. Импрессионизм.

26. М. Гафуриның Беренче рус инкыйлабы һәм реакция еллары шигърияте, анда чор сулышы, иҗтимагый, социаль мотивлар гәүдәләнеше "Шатлык шигыре", "Хөррият дәверендә" "1906 нчы елдан 1907 елга васыять", "Базарга чыктым", "Татар хатыны", "Яфрак", "Үтә гомерем", "Харап булган бакча", "Әтәч белән сандугач" һ.б.

27. М. Гафуриның 1910-еллар поэзиясендә лирик герой; жанр һәм мотивлар төрлелеге: "Үзем һәм халкым", "Мин кайда", "Хакыйкать", "Тормыш", "Г. Тукай вафатыннан соң", "Беренче мәхәббәт", "Хәят юлында", "Юктырсың ла, Алла" һ.б.

28. М. Фәйзинең драматургиясе. "Яшьләр алдатмыйлар", "Кызганыч", "Галиябану" пьесаларының идея - проблематикасы һәм сәнгатьчә эшләнеше.

29. Дәрдеменд лирикасы; шигырьләрендә чагылган фәлсәфи уйланулар, сагыш, гамь. Символизм. Бер - ике шигырен яттан сөйләргә.

30. Ш. Бабичның лирик иҗаты һәм поэмалары. Лирикасының төп сыйфатлары ("Бәхетем", "Халкым өчен", "Бәнем фәрештәм", "Скрипка", "Бер минут", "Тын төн", "Габдулла әфәнде Тукаев", "Ике аккош", "Утрау" һ.б.). "Кандала" , "Газазил" поэмалары. Әдип сатирасының үзенчәлеге.

ТЕСТОВЫЕ ЗАДАНИЯ

Г.Тукай

I вариант

1. Г.Тукайның Җаек чоры тормышының вакыт аралыгы:

а) 1895-1907 в) 1905-1907

б) 1892-1905 г) 1900-1908

2. Тукай шагыйрь буларак формалашкан шәһәр:
а) Җаек б) Казан
3. Тукай хәреф җыючы, төзәтүче булып эшләгән матбугат органы:
а) "Йолдыз" в) "Вакыт"
б) "Фикер" г) "Азат"

4. Шагыйрь, эшкә чакырылып, аннан баш тарткан газетаның исеме:
а) "Азат халык" в) "Вакыт"
б) "Бәянелхак" г) "Тормыш"

5. Г.Тукайның иң якын шәхси һәм әдәби дусты:
а) Ф.Әмирхан в) З.Бәшири
б) С.Рәмиев г) М.Гафури

6. Г.Тукай актив эшләгән сатирик журнал:
а) "Яшен" в) Чүкеч"
б) "Карчыга" г) "Туп"

7. Шагыйрьнең Казанга кайтуының төп сәбәбе?
а) "Фикер" газетасының ябылуы
б) солдатка каралу уңае белән
в) тормыш авырлыгы
г) вакытлы матбугатка эшкә чакырылу

8. Г.Тукайның тәүге сайланма әсәрләр җыентыгын әзерләнгән автор
а) Ф.Бурнаш в) Җ.Вәлиди
б) Ф.Сәйфи-Казанлы г) Я.Агишев

9. Г.Тукайның "Гыйшык бу, йа" шигыренең әдәби-эстетик тамыры
а) суфичылык әдәбияты
б) дини дидактик әдәбият
в) XIX гасыр мәгърифәтчелек әдәбияты

10. Тукай каләменең тәнкыйди реализмга борылган еллары
а)1906 елларның II яртысы - 1907
б) 1908-1910 еллар
в) 1910 еллар

11. Шагыйрьнең "Кыйтга" (Көчләремне кара көннәргә...) әсәренең, темасына нигезләнеп, жанрын билгеләгез
а) гражданлык лирикасы
б) күңел лирикасы
в) фәлсәфи лирика

12. "Көзге җилләр" шигырендә автор нинди алымга мөрәҗәгать иткән
а) эпитет в) аллегория
б) гипербола г) метафора
13. "Безнең урынсыз яманлыйлар" шигырендә көлү алымын билгеләргә
а) сарказм в) градация
б) чамадан тыш арттыру г) ирония

14. "Өзелгән өмид" шигырендә лирик геройның борчулы, кайгылы, чарасызлык халәтенең доминант сәбәбе
а) лирик геройның шәхси тормышы-язмышы

б) милләтнең инкыйразга юл тотуы

в) иҗтимагый-мәдәни хәл

г) тарихи вакыйга

15. Шагыйрьнең "Сайфия", "Көзге җилләр", "Золым", "Кярханә" шигырьләрендәге төп үзәк мотивны билгеләгез

а) милләт в) артталык, наданлык

б) социаль г) уку, гыйлем

16. "Печән базары, яхуд Яңа Кисекбаш" поэмасын тәнкыйди реализм үрнәге иткән сыйфат

а) вакыйга, хәл-күренешләрнең реаль җирлеге

б) типиклаштыру, гомумиләштерү

в) чынбарлыкны сурәтләүнең рухи принцибы

г) кешенең рухи дөньясына табигать күренешләренең янәшә куелуы

17. "Җырлый-җырлый үләрмен мин үлгәндә дә,
Дәшми калмам Газраилне күргәндә дә.
"Без китәрбез, сез каласыз!" - дип җырлармын,
Җәсәдемне туфрак берлә күмгәндә дә" строфасы кайсы шигырьдән алынган

а) "Бер татар шагыйренең сүзләре"

б) ...гә (Ядкяр. - Шагыйрем)

в) "Шагыйрьгә"

г) "Шагыйрь"

18. "Милли моңнар", "Государственная думага", "Ишек бавы", "Эштән чыгарылган татар кызына шигырьләрен нинди сыйфат берләштерә?

а) образ, детальләр

б) хис-кичереш

в) халык җырларының калыбы файдаланылу

г) иҗат ысулы

19. "Хөрмәтле Хөсәен ядкяре" әсәренең жанрын билгеләргә

а) мәрсия г) шигырь

б) мәдхия д) мәсәл

в) газәл

20. ...гә (Ядкяр - Шагыйрем) әсәрендәге лирик геройның төп сыйфаты

а) халыкка хезмәт итүче шагыйрь

б) бәйсез, горур, ирекле шагыйрь

в) шагыйрь-пәйгамбәр

21. "Өзелгән өмид" шигырендә автор тарафыннан өстенлек бирелгән алым:

а) сынландыру в) метонимия

б) антиномия г) аллегория

22. Тукай шигыре буларак, ялгыш аның академик җыентыкларына кертелгән
"Сөй гомерне, сөй халыкны, сөй халыкның дөньясын,
Без үләрбез, билгеле, тик үкенечкә калмасын"
шигыренең авторы:

а) Сәгыйть Рәмиев в) Шәехзадә Бабич

б) Сәгыйть Сүнчәләй

II вариант

1. Г.Тукайның Кырлай чоры тормышы

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

а) 1882-1891 в) 1895-1900
б) 1892-1895 г) 1888-1890

2. Г.Тукай язышмаган матбугат органы
а) "Фикер" г) "Ялт-Йолт"
б) "Йолдыз" д) "Таң йолдызы"
в) "Нур" е) "Яшен"

3. Шагыйрь мәдхия язган газета исеме
а) "Йолдыз" в) "Казан мөхбире"
б) "Вакыт" г) "Нур"

4. Тукай озаклап тукталмаган шәһәр
а) Троицки г) Әстерхан
б) Уфа д) Оренбург
в) Санкт-Петербург

5. Шагыйрьнең иҗат юнәлеше:
а) реалистик в) сентиментализм
б) романтик г) символизм

6. Г.Тукайның Әстерханга сәяхәт кылган вакыты:
а) 1911 елның апрель азагы - июнь башлары
б) 1911 елның июль - август ахырлары
в) 1911 елның апрель - август айлары

7. Р.Нәфыйговның "Наш Тукай: Новые страницы из жизни Поэта" дигән хезмәтендә Тукай фәненең калку өйрәнелгән аспекты:
а) шагыйрьнең әдәби-эстетик карашлары
б) Казан чоры тормышы
в) Җаек чоры даирәсе һәм иҗтимагый-сәяси карашлары

8. Г.Халит хезмәтләрендә шагыйрь иҗатының яктыртылган сыйфатлары:
а) халыкчанлык һәм реализм
б) рус-аурупа әдәбияты белән бәйләнеш
в) сатирик иҗаты
г) урта гасыр татар әдәбияты белән бәйләнеше

9. Р.Ганиева хезмәтләрендә Тукай фәненең кызыл җеп булып сузылган сыйфатлары:
а) шагыйрьнең тормыш сукмакларын барлау
б) Тукай әдәби-эстетик карашларының тамырлары, әдәби багланышлар, әдипнең иҗат методы мәсьәләләре:
в) Казан чоры даирәсен өйрәнү
г) шагыйрьнең публицистикасы

10. Г.Тукайның "Фикер" газетасы сәхифәләрендә басылган тәүге әсәре:
а) "Мужик йокысы" в) "Хөррият хакында"
б) "Иттифак хакында" г) "Яз галәмәтләре"

11. Шагыйрь иҗатында Гареб тибындагы романтизм (романтик башлангыч) куәтләнгән дәвер:
а) Җаек чоры
б) реакция еллары иҗаты
в) унынчы еллар иҗаты

12. Тукай шигърияте ндә үтәли чыккан мотив
а) музыка д) табигать

б) яшәү һәм үлем е) мәхәббәт

в) өметсезлек ж) шагыйрь

г) уку, гыйлем з) милләт

13. Г.Ибраһимов тарафыннан шагыйрьнең "Тукаевтан көтәргә читен булган мәртәбәдә гүзәлдер" дигән югары бәя бирелгән әсәре:

а) "Милли моңнар"

б) "Эштән чыгарылган татар кызына"

в) "Теләнче"

г) "Җәйге таң хатирәсе"

14. "Көзге җилләр" шигыренен, темасына нигезләнеп, жанр төрен билгеләгез:

а) пейзаж лирикасы

б) гражданлык лирикасы

в) фәлсәфи лирика

г) күңел лирикасы

15. "Пыяла баш" шигырендә кулланылган сатирик алым

а) чиктән тыш арттыру

б) сарказм

в) ирония

16. Түбәндәге шигырь юлларының чыганагын билгеләргә

Файдасыз бер ит кисәгеннән гыйбарәттер йөрәк -

Парә-парә кисмәсә гыйшык, мәхәббәт кайчысы

а) "Мәхәббәт" в) "Гыйшык бу, йа"

б) "Мәхәббәт шәрхе" г) "Кызык гыйшык"

17. "Китмибез" шигырендә үткәрелгән төп фикер:

а) социаль азатлык г) халыклар дуслыгы

б) милли тигезлек д) төрки бергәлек

в) ирекле дәүләт төзү

18. "Фөрьяд" әсәренең жанры:

а) сюжетлы шигырь

б) поэма

в) күңел лирикасы

19. "Хөрмәтле Хөсәен ядкяре" шигыренең иҗат агымы:

а) мәгърифәтчелек реализмы

б) романтизм

в) тәнкыйди реализм

20. "Шагыйрь" шигырендә авторның уйланулары:

а) шагыйрьлек миссиясе

б) милләтнең мәдәниятен күтәрү

в) иҗтимагый гаделлек

г) яшәү һәм үлем

21. "Шиһаб хәзрәт" шигырендә рухани образы сурәтләнгән яссылык:

а) дини-дидактик

б) мәгърифәтчелек

в) иҗтимагый-милли идеал

22. Тукайның рухи мирасында өстенлек иткән жанр:

а) гражданлык лирикасы
б) пейзаж лирикасы
в) фәлсәфи лирика
г) күңел лирикасы

III вариант

1. Г.Тукайның туган авылы:
а) Кушлавыч в) Өчиле
б) Кырлай г) Кышкар

2. Шагыйрь беренче тапкыр мәктәп бусагасын атлап кергән авыл:
а) Казан в) Кырлай
б) Җаек г) Өчиле

3. Җаекка киткәндә, Тукайның яше:
а) 10 в) 12
б) 9 г) 8

4. Совет чорында шагыйрьнең дөньяга карашлары бәйләп каралган идеология, иҗтимагый хәрәкәт:
а) милләтчелек г) таңчы-татар эсерлары
б) мәгърифәтчелек д) социал-демократик
в) халыкчылык е) революцион-демократик

5. Г.Тукай фәненең беренче сукмакларын салган тукайчы галим:
а) Б.Шәрәф в) Г.Кәрам
б) Г.Рәхим г) Җ.Вәлиди

6. Г.Тукайның Петербургка сәяхәт кылган вакыты:
а) 1911 елның ахыры
б) 1912 елның гыйнвары
в) 1912 елның апреле

7. "Моңлы саз чыңнары" китабының авторы:
а) И.Нуруллин в) М.Гайнуллин
б) Г.Халит г) Я.Агишев

8. Совет чоры әдәбият белемендә шагыйрь иҗатын өйрәнүгә багышланган тәүге монографик хезмәтнең авторы:
а) Я.Агишев
б) И.Нуруллин
в) Р.Бикмухаметов
г) И.Пехтелев

9. Тукай шигъриятендә хис-кичерешләр үстерелешендә өстенлек бирелгән композицион принцип:
а) каршы кую
б) янәшәлек
в) монтаж
г) көчәйтү

10. "Дусларга бер сүз" шигыренең үзәк мотивы:
а) социаль
б) милләткә мәхәббәт
в) бердәмлек

г) акыл-гыйлем культы

11. "Тормыш" шигыренең мотивын билгеләргә:

а) милли г) йокы

б) социаль д) фәлсәфи

в) мәхәббәт е) яхшылык һәм явызлык

12. "Милли моңнар" шигыренең темасына нигезләнеп жанрын билгеләгез:

а) гражданлык лирикасы

б) күңел лирикасы

в) фәлсәфи лирика

13. "Пар ат" шигыре язылган чор:

а) Җаек чоры б) Казан чоры

14. Түбәндәге шигырь юлларының чыганагын билгеләргә:

Шигъре Лермонтов вә Пушкин - олугъ саф диңгез ул

Хәзрәти Пушкин вә Лермонтов, Тукай - өч йолдыз ул

а) Пушкин һәм мин в) "Пушкинга"

б) "Җавап" г) Пушкиннан

15. "Өзелгән өмид" әсәрендә киң файдаланылган образларның төре:

а) аллегорик образлар

б) табигать, предмет-әйбер образлары

в) символик образлар

16. Г.Тукайның "Печән базары яхуд Яңа Кисекбаш" поэмасында өстенлек иткән башлангыч:

а) лирик башлангыч

б) эпик башлангыч

17. Тукай иҗаты өчен хас агым (иҗат методы) түгел:

а) мәгърифәтчелек реализмы

б) мәгърифәтчелек романтизмы

в) яңа тип романтизм

г) традицион романтизм

д) импрессионизм

18. "Печән базары яхуд Яңа Кисекбаш" поэмасында шагыйрь тарафыннан киң һәм отышлы файдаланылган алым:

а) аллегория в) сарказм

б) сан ярдәмендә арттыру г) ирония

19. "Таян Аллага", "Васыятем", "Мигъраҗ", "Ана догасы", "Тәэссер" шигырьләрен берләштерүче мотив:

а) яшәү һәм үлем

б) тәкъдир язмыш

в) дини

г) суфыйчылык

20. "Тәм вә ләззәт нәрсәдә" шигыренең төп мотивы:

а) социаль г) мәхәббәт

б) халыкчылык д) каләм

в) яхшылык вә явызлык

21. Шагыйрьнең "Кичке теләк", "Үтенеч" шигырьләрендә лирик геройның борчылу, сызлану, өметсезлек кичерешләренең сәбәбе:

а) иҗат көченең кимүе, сүнүе

б) авыру хәле

в) гомер чикләнгелеге

г) иҗтимагый гаделсезлек

22. "Дошманнар" шигырендә төшенкелек, авыр кайгы-хәзрәт эчендәге лирик геройга юану китергән сәбәп:

а) мәхәббәт

б) халкының, милләтенең аңа мәхәббәте

в) табигать матурлыгы

г) иҗаты, шагыйрьнең сазы

7.1. Основная литература:

1. Гилазов Т.Ш. Татарская литература начала XX века. http://edu.kpfu.ru/course/view.php?id=829

2. Яхин Ф.З. Гасырдан - гасырга [Текст: электронный ресурс] : яңа заман әдәбиятына / Фәрит Яхин .? Электронные данные (1 файл: 1,17 Мб) .? (Казань: Казанский федеральный университет, 2014) .? Загл. с экрана .? Режим доступа: открытый URL:http://libweb.kpfu.ru/publication/book/978-5-98356-233-2.pdf

3.Серафимова, В., Д. История русской литературы XX века: Учебник / В.Д. Серафимова. - М.: НИЦ Инфра-М, 2013. - 540 с.;ISBN 978-5-16-005635-7 http://znanium.com/bookread2.php?book=346858

4.Студеникин, М., Т. Методика преподавания истории в русской школе XIX - начала XX в.: Монография / Студеникин М.Т. - М.:МПГУ, 2014. - 236 с.: ISBN 978-5-4263-0184-9;

http://znanium.com/bookread2.php?book=758121

5.Гиленсон, Б., А. Русская классика в мировом литературном процессе: XIX - начало XX веков: Учебное пособие / Б.А. Гиленсон. - М.: Вузовский учебник: НИЦ ИНФРА-М, 2014. - 395 с.: ISBN 978-5-9558-0333-3; http://znanium.com/bookread2.php?book=424710

6.Янушкевич, А. С. История русской литературы первой трети XIX века [электронный ресурс] : учеб. пособие / А. С. Янушкевич. ? М. : Флинта , 2013. ? 748 с. - ISBN 978-5-9765-1508-6 (Флинта ;http://znanium.com/bookread2.php?book=457260

7.Есин, А., Б. Психологизм русской классической литературы: Учебное пособие / Есин А.Б., - 4-е изд., (эл.) - М.:Флинта, 2017. - 176 с.: ISBN 978-5-89349-404-4;

http://znanium.com/bookread2.php?book=465618

8.Хайруллин, Р. З. Литература народов России : учеб. пособие / под ред. Р.З. Хайруллина, Т.И. Зайцевой. ? М. : ИНФРА-М, 2017. ? 397 с. + Доп. материалы [Электронный ресурс; Режим доступа http://www.znanium.com]. ? (Высшее образование: Бакалавриат). ? www.dx.doi.org/10.12737/17242 http://znanium.com/bookread2.php?book=757115

9.Мисюров, Н. Н. Романтизм и его национальные варианты. Историко-культурный очерк [Электронный ресурс] : учебн. пособие для студентов университета / Н. Н. Мисюров. - 2-е изд., стереотип. - М. : ФЛИНТА, 2011. - 101 с. - ISBN 978-5-9765-1203-0. - http://znanium.com/bookread2.php?book=406300

7.2. Дополнительная литература:

1. Гилазов Т.Ш. История татарской литературной критики

http://edu.kpfu.ru/course/view.php?id=1673),

2.Зинченко, В. Г. Литература и методы ее изучения. Системно-синергетический подход [Электронный ресурс] : учеб. пособие / В. Г. Зинченко, В. Г. Зусман, З. И. Кирнозе. - М.: Флинта : Наука, 2011. - 280 с. http://znanium.com/bookread.php?book=455178 ЭБС 'Знаниум'

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

3.Сигов, В., К. Русская и зарубежная литература: Учебник / Под ред. Сигова В.К. - М.: НИЦ ИНФРА-М, 2015. - 512 с.: 60x90 1/16. ISBN 978-5-16-010582-6 http://znanium.com/bookread2.php?book=506894

4.Есин, А. Б. Литературоведение. Культурология : Избранные труды [Электронный ресурс] : учеб. пособие / А. Б. Есин. - 3-е изд., стереотип. - М.: ФЛИНТА : Наука, 2011. - 280 с. - ISBN 978-5-89349-454-9 (Флинта), ISBN 978-5-02-002956-9 (Наука).

http://znanium.com/catalog/product/465628

5.Сравнительно-историческое литературоведение / Погребная Я.В., - 2-е изд. - М.:Флинта, 2011. - 84 с.: ISBN 978-5-9765-1137-8 http://znanium.com/catalog/product/409819

6.Прозоров, В. В. Введение в литературоведение [Электронный ресурс] : учеб. пособие / В. В. Прозоров, Е. Г. Елина. ? М. : Флинта : Н аука, 2012. ? 224 с. - ISBN 978-5-9765-1113-2 (Флинта), ISBN 978-5-02-037668-7 (Наука) http://znanium.com/catalog/product/454576

7.Эсалнек, А. Я. Основы литературоведения. Анализ художественного произведения [Электронный ресурс] : учеб. пособие / А. Я. Эсалнек. - 4-е изд., стереотип. - М.: Флинта, 2012. - 112 с. - ISBN 978-5-89349-335-1. http://znanium.com/catalog/product/454291

8.Хайруллин, Р., З. Литература народов России/Хайруллин Р.З. и др. - М.: НИЦ ИНФРА-М, 2016. - 384 с.: 60x90 1/16. - (Высшее образование: Бакалавриат); ISBN 978-5-16-011145-2; http://znanium.com/bookread2.php?book=514707

9..Романова, Г. И. Практика анализа литературного произведения (русская классика) [Электронный ресурс] : учеб. пособие / Г. И. Романова; под ред. проф. Л. В. Чернец. - 3-е изд., стер. - М. : Флинта, 2012. - 256 с. - ISBN 978-5-89349-697-0;

http://znanium.com/bookread2.php?book=456396

10.Романова, Г. И. Мотив денег в русской литературе XIX в. [Электронный ресурс] : учеб. пособие / Г. И. Романова. - 2?е изд., стер. - М. : Флинта, 2012. - 213 с. - ISBN 978-5-89349-870-7. - http://znanium.com/bookread2.php?book=456391

11.Васильев, В. К. Сюжетная типология русской литературы XI-XX веков (Архетипы русской культуры). От Средневековья к Новому времени [Электронный ресурс] : Монография / В. К. Васильев. - Красноярск : ИПК СФУ, 2009. - 260 с. - ISBN 978-5-7638-1932-8. - http://znanium.com/bookread2.php?book=441489

7.3. Интернет-ресурсы:

КНИГОФОНД - knigafund.ru

КФУ - Научная библиотека им. Н.И.Лобачевского - old.kpfu.ru/lib/

Научная библиотека им. Н.И.Лобачевского Казанского ... - g-egorov.livejournal.com/115591.html

Научная библиотека им.Лобачевского Казанского университета - lsl.ksu.ru

Электронная Библиотека КГУ / Каталог Книг - library.ksu.ru

8. Материально-техническое обеспечение дисциплины(модуля)

Освоение дисциплины "Татарская литература начала 20 века" предполагает использование следующего материально-технического обеспечения:

Мультимедийная аудитория, вместимостью более 60 человек. Мультимедийная аудитория состоит из интегрированных инженерных систем с единой системой управления, оснащенная современными средствами воспроизведения и визуализации любой видео и аудио информации, получения и передачи электронных документов. Типовая комплектация мультимедийной аудитории состоит из: мультимедийного проектора, автоматизированного проекционного экрана, акустической системы, а также интерактивной трибуны преподавателя, включающей тач-скрин монитор с диагональю не менее 22 дюймов, персональный компьютер (с техническими характеристиками не ниже Intel Core i3-2100, DDR3 4096Mb, 500Gb), конференц-микрофон, беспроводной микрофон, блок управления оборудованием, интерфейсы подключения: USB,audio, HDMI. Интерактивная трибуна преподавателя является ключевым элементом управления, объединяющим все устройства в единую систему, и служит полноценным рабочим местом преподавателя. Преподаватель имеет возможность легко управлять всей системой, не отходя от трибуны, что позволяет проводить лекции, практические занятия, презентации, вебинары, конференции и другие виды аудиторной нагрузки обучающихся в удобной и доступной для них форме с применением современных интерактивных средств обучения, в том числе с использованием в процессе обучения всех корпоративных ресурсов. Мультимедийная аудитория также оснащена широкополосным доступом в сеть интернет. Компьютерное оборудованием имеет соответствующее лицензионное программное обеспечение.

Компьютерный класс, представляющий собой рабочее место преподавателя и не менее 15 рабочих мест студентов, включающих компьютерный стол, стул, персональный компьютер, лицензионное программное обеспечение. Каждый компьютер имеет широкополосный доступ в сеть Интернет. Все компьютеры подключены к корпоративной компьютерной сети КФУ и находятся в едином домене.

Учебно-методическая литература для данной дисциплины имеется в наличии в электронно-библиотечной системе "ZNANIUM.COM", доступ к которой предоставлен студентам. ЭБС "ZNANIUM.COM" содержит произведения крупнейших российских учёных, руководителей государственных органов, преподавателей ведущих вузов страны, высококвалифицированных специалистов в различных сферах бизнеса. Фонд библиотеки сформирован с учетом всех изменений образовательных стандартов и включает учебники, учебные пособия, УМК, монографии, авторефераты, диссертации, энциклопедии, словари и справочники, законодательно-нормативные документы, специальные периодические издания и издания, выпускаемые издательствами вузов. В настоящее время ЭБС ZNANIUM.COM соответствует всем требованиям федеральных государственных образовательных стандартов высшего профессионального образования (ФГОС ВПО) нового поколения.

Учебно-методическая литература для данной дисциплины имеется в наличии в электронно-библиотечной системе "Консультант студента" , доступ к которой предоставлен студентам. Электронная библиотечная система "Консультант студента" предоставляет полнотекстовый доступ к современной учебной литературе по основным дисциплинам, изучаемым в медицинских вузах (представлены издания как чисто медицинского профиля, так и по естественным, точным и общественным наукам). ЭБС предоставляет вузу наиболее полные комплекты необходимой литературы в соответствии с требованиями государственных образовательных стандартов с соблюдением авторских и смежных прав.

Оргтехника, теле- и аудиоаппаратура, виртуальная и электронная библиотека учебно-методической литературы, доступ к сети Интернет.

Программа составлена в соответствии с требованиями ФГОС ВПО и учебным планом по направлению 44.03.05 "Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки)" и профилю подготовки Родной (татарский) язык и литература и иностранный язык (турецкий) .

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Автор(ы):
Гилазов Т.Ш. ____________________
"__" _________ 201 __ г.

Рецензент(ы):
Сайфулина Ф.С. ____________________
"__" _________ 201 __ г.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ